

'העולה' היא העולה ראשונה

[קדימות קורבן התמיד של שחר לשאר הקורבנות] דף ל"ד – הרב רונן ולצמן

קדימת התמיד בהקטרה נלמד מ'העולה' עולה ראשונה. (ב) קדימה בזריקת הדם נלמד מ'בוקר'. (ג) הדין הכללי שתדיר קודם בכל התורה כולה נלמד מ'מלבד עולת הבוקר'.

האחרונים תירצו את שאלת התוס' שיש צורך בפסוק "וערך עליה העולה" כשאינן תדיר ושאינו תדיר קודם.

המקדש דוד מבאר שדין התדיר חל רק כשאי אפשר לעשות את המצוות בבת אחת ויש להקדים את האחת לפני חברתה. אך כשאפשר בבת אחת אין מניעה לכך מצד דין התדיר. ולפי"ז הלימוד 'וערך עליה העולה' - העולה ראשונה נצרך ללמד שאין להקטיר את אברי התמיד ואברי המוסף בבת אחת.

המקדש דוד מעלה אפשרות נוספת ע"פ התוספתא [זבחים י-ג] "פרים קודמין לאילים ואילים קודמין לכבשים אימתי בזמן שבאו כאחד אבל הבא ראשון קרב ראשון הבא אחרון קרב אחרון." ולפי"ז אם המוסף בא ראשון לעזרה מצד דין תדיר, אין התמיד קודם, ולכן יש צורך בלימוד 'העולה עולה ראשונה'.

ודוחה זאת המקד"ד שדין התוספתא אינו אלא בקורבנות של בני אדם שונים, כיוון שהחיוב על הכהנים אינו חל אלא כשנכנס לעזרה וכיון שחיובו קדם הקרבתו קודמת, אך בר חיוב אחד סדר חיובו של המקריב קובע ולא סדר ביאת הקורבנות לעזרה כי חיוב ההקרבה חל עליו לפני ביאתו לעזרה. וה"ה בתמידין ומוספין

א.

"והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים". [ויקרא ו-ה]

בספרא: מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר, ת"ל "עליה העלה."

ומבאר המלבי"ם שלמדנו מעליה, שהעולה תהיה על המערכה, ולא יפסיק בקורבן אחר בין העולה למערכה.

בגמרא [יומא דף ל"ד, (פסחים נ"ח:)] ואברים למנחה, דתניא מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר, ת"ל "וערך עליה העולה". ואמר רבא העולה היא עולה ראשונה. ופי' רש"י העולה עולה ראשונה, מדלא כתיב וערך עליה עולה אלא העולה הכי קאמר וערך עליה מיד העולה החשובה, האמורה תחלה לכל העולות, והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות [בפרשת פינחס], דקרבן תמיד כתיב ברישא:

המשנה בזבחים פ"ט. ט. כל התדיר מחבירו קודם את חבירו התמידין קודמין למוספין ... שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה: והקשו בתוס': תימה למה לי קרא תיפוק ליה ממלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד דנפקא לן מיניה בפרק כל התדיר (זבחים דף פט.) כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. בזבחים נשאר בקושי. וביומא מסיק ששני הכתובים מלמדים דינים שונים: (א)

וכך סובר החזון איש [מנחות לג-י], בדעת הרמב"ם שלתמיד דין מיוחד. ומבאר שבתמיד ישנם שני דינים:

(א) מדין תדיר יש להקדים עבודת הדם וכן את ההקטרה שכן תמיד קודם בכל המצוות (ועוד כיון ששחט וזרק הרי התחיל המצוה ובדין שיגמור).

(ב) הוסיפה התורה 'העולה' ראשונה לקבוע מצוה מיוחדת שהתמיד יהיה ראשון על המערכה (ולא מצד קדימה, אלא מצוה קבועה), ואפילו עבר ושחט קורבנות אחרים, לא יקטירם שהרי מבטל מצות עולה ראשונה וימסר בדם הקורבן ששחט עד שיוקרב התמיד.

אם כן מצינו שהמקד"ד השפ"א החזו"א והמשנת אהרן סברו ש'העולה עולה ראשונה' הוא דין מיוחד שמתקיים גם כאשר אין את הכלל של תדיר ושאינו תדיר.

ולעומת זה המל"מ סובר שאינו גדר בפ"ע, ולכאורה זו גם שיטת התוס' שזן בצורך בב' הלימודים.

בספר שלמי יוסף [כולל פוניבז'] מבאר הרב סטפנסקי שתוס' סובר שבלימוד 'מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד' הקדמת התמיד אינה משום דין תדיר, אלא דין פרטי בסדר ההקרבה. ולכן גם כאשר אין דין תדיר אסור להקריב קורבן לפני התמיד, וכהבנת האחרונים הנ"ל. אלא שמתוך שהוסיפה התורה "אשר לעלת התמיד" שהוא מיותר נלמד דין תדיר לכל התורה כולה.⁷³

החיוב חל על הציבור לפני ביאת הקורבנות לעזרה, וע"כ כלל לא משנה איזה קורבן בא ראשון לעזרה.

במשנת רבי אהרון [סי' ז'] מביא ציור נוסף בו לא חל דין תדיר, כשכהן ממשמר אחר, שביחס אליו אין כלל מצוה להקריב תמיד, בא להקריב קורבן. ובשלמי יוסף [כולל פוניבז'] הוסיפו שגם כהן מאותו משמר, אחר שנערך הפיס והתמיד לא הוטל עליו, מצד דין תדיר אין כל מניעה שיקריב קורבן אחר לפני התמיד.

בשם **השפת אמת** מובאת נפ"מ נוספת כשאין כבש לתמיד, שמצד דין 'תדיר קודם' אין צריך להמתין עד שיביאו את התמיד, וע"כ יש צורך בלימוד 'העולה עולה ראשונה'.

ב

ומתוך כך יש להקשות למה תוס' לא תירצו תירוצים אלו.

לכאורה צ"ל שלתוס' העולה עולה ראשונה אינה גדר נוסף אלא שווה לתדיר ושאינו תדיר. וכן עולה מהמשנה למלך [תמו"מ פ"א ה"ג] שאומר שאם שחט קורבן אחר קודם התמיד א"צ למסר בדמו עד שישחט את התמיד אלא ככל תדיר ושאינו תדיר שכשחט שאינו תדיר גומר הקרבנות, ורק אז מקריב את התדיר [זבחים צא, רמב"ם תמידין ומספין ט-ג].

אמנם **הרמב"ם** [תמו"מ פ"א ה"ג] אומר "לפי שאסור להקריב קורבן כלל קודם תמיד של שחר, ולא שוחטין קורבן אחר תמיד של בין הערביים". ונראה מדבריו שקדימת התמיד הוא דין אחר לדין התדיר הרגיל.

⁷³ הע' העורך: לכאורה מוכרחים לומר כן, כי בתוד"ה 'אלא ד' כ"ט. תמה על הא דאמר אבוב דר"א שם 'לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה':

להבנה שדין קדימות התמיד הוא דבר נוסף, דן המשנת רבי אהרון אם זו רק מצוה שהתמיד יוקרב ראשון, או שיש גם איסור להקריב קורבנות אחרים לפני התמיד. ותולה בכך את הסתפקות התוס' [יומא כט; מנחות מט:] האם קורבן שהוקרב לפני התמיד נפסל או שבדיעבד כשר.

לסיכום מצינו שלש רמות לקדימות קורבן התמיד לקורבן אחר.

א. מצד דין התדיר בלבד (כפי הבנת המל"מ בתוס', שאין בדין התמיד מעבר לדין התדיר, וכל דיני הקדימה נובעים משום דין תדיר). ולפי"ז אם עבר ושחט קורבן אחר לפני התמיד יזרוק ויקריב אותו ורק אח"כ יקריב את התמיד, וכן אם אין כבש או שאפשר לעשות בבת אחת, או כהן ממשמר אחר, ניתן להקריב לפני התמיד.

ב. שישנה מצוה שהתמיד יוקרב ראשון על המערכה, הרי אם עבר ושחט קורבן אחר לפני התמיד עליו למרס בדמו, לשחוט את התמיד לזרוק דמו ולהקטירו, ורק אח"כ להקריב את הקרבן האחר, כפי הבנת החזו"א ברמב"ם.

ג. אפשרות בתוס' שקדימות התמיד היא לעיכובא ופוסלת את הקרבן שלפניו – וביאר המשנת ר' אהרון שלפי"ז נראה שיש איסור בהקטרה קודם התמיד ולא רק מצוות הקדמה.

'ותימה תיפוק ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר ואמרינן (לקמן דף לד.) מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דכתיב העולה עולה ראשונה וכן בפ"ק דעירובין (דף ב.) דאמר שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד ולמה לי קרא תיפוק ליה דקודם תמיד שחטן ... וי"ל דאיצטריך קרא למיפסל משום שחיטה דאי משום קודם התמיד ההוא בהקטרה דווקא איירי, וסברא זו לפסול וודאי אינה מכללי תדיר ושאינו תדיר. אמנם ר"י מתרץ שאינו אלא למצווה בעלמא, אך קשה לומר שחלק ואמר שאינו אלא דין תדיר. (וכן נסתפק בשאלה זו בתוס' מנחות מ"ט :)